

Här följer den andra artikeln av Karin Kämsby om den estetiska undervisningen i gymnasieskolan, om bakgrund och aktuell forskning.

Hårda slag mot estetiska ämnen

De senaste åren har det riktats hårda slag mot den estetiska verksamheten i gymnasieskolan. Det första kom med gymnasiereformen 2011. I den nya gymnasieskolan är estetiska ämnen inte längre obligatoriska. Detta trots att pedagoger och forskare uppvisar en rörande enighet om att estetisk verksamhet har en viktig funktion att fylla i skolan.

Fram till gymnasiereformen 2011 var estetisk verksamhet ett kärnämne på gymnasiet och det var obligatoriskt att studera åtminstone ett estetiskt ämne. Gymnasiereformen tog bort estetiska ämnen från de gymnasiegemensamma ämnena och förvandlade dem till individuella val. Men till skillnad från individuella val av matematik, engelska och moderna språk ger estetiska ämnen inga meritpoäng. Eftersom eleverna gärna väljer det som kan ge meritpoäng blir konsekvensen att de estetiska ämnena läggs ner eller försvinner från gymnasieskolan. Till slut kanske det bara finns till exempel körsång att välja på i en skolenhet.

Nästa slag mot estetisk verksamhet på gymnasiet kom vid årsskiftet 2012/2013 då moderaterna gick ut med att de skulle föreslå att antalet utbildningsplatser på estetiska programmet skulle dras ner och att det skulle bli svårare att komma in där. Motivet var att de ansåg att arbetsmarknadens efterfrågan på den typen av utbildningar var låg. Förslaget drogs tillbaka efter kritik, men fick stor medial uppmärksamhet och kan ha skrämt både de unga och deras föräldrar bort från det estetiska programmet.

Forskningen

Forskningen kring de estetiska ämnenas betydelse är delvis motsägelsefull. En samstämmig kör av rapporter säger att estetiska ämnen har en positiv inverkan på elevernas lärande och får dem att må bättre och trivas bättre i skolan. Men i Lärarnas Nyheter, Pedagogiska magasinet nr 3, 2013.09.17 (<http://www.lararnasnyheter.se/pedagogiska-magasinet/2013/09/17/konst-sin-egen-eller-andra-amnens-skull>) diskuterar Monica Lindgren, docent i musikpedagogik vid Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet, huruvida konsten ska finnas i skolan för sin egen skull, för att eleverna ska utvecklas konstnärligt, eller för att den är nyttig. Frågeställningen kan tyckas irrelevant när det ser ut som om de estetiska ämnena är på väg ut ur gymnasieskolan. Men Monica Lindgren har läst OECD-rapporten: Art for Art's Sake? The impact of arts education, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, och den konstaterar "att det saknas hållbara forskningsresultat som visar att undervisning i konstarterna har positiv inverkan på lärande inom andra områden".

Monica Lindgren fortsätter: "Slutorden i OECD-rapporten kan därför onekligen vara värda att lyfta fram i debatten om estetiska ämnen i skolan: Om forskningen så småningom med säkerhet skulle visa att konstarterna kan ha gynnsamma bieffekter på andra områden, så mycket bättre. Men ytterst bör ämnena legitimeras utifrån barns och ungas rätt till undervisning där målet är att kunna uttrycka sig via konstarterna."

En annan forskare, Jonathan Lilliedahl vid Örebro universitet har studerat remissvaren till den utredning som föregick den nya läroplanen inför gymnasiereformen 2011.

– Jag är förvånad över att det estetiska utbildningsinnehållet i reformprocessen mer har drivits av egenintressen, organisatoriska problem och om olika elever hänger ihop, än av kunskapsteoretiska diskussioner, säger han i ett pressmeddelande.

Vid Göteborgs universitet knyter Centrum för kultur och hälsa samman forskning om kultur och hälsa. Där var Gunnar Bjursell, professor emeritus vid Karolinska institutet, tidigare verksamhetsledare. I en intervju på Kulturrådets hemsida

http://www.kulturradet.se/sv/verksamhet/Kultur-och-halsa/Intervjuer1/use_it_or_loose_it säger han att en lustfylld skola med sång, musik och konst på schemat skapar en balans mellan återhämtning och energi. Gunnar Bjursell ser också kulturen som en utökning av verktygslådan för förebyggande vård och vid rehabilitering. "Forskningen har på senare år fått upp ögonen för sambandet mellan kognitiv stimulans och kultur, det vill säga, hur omedvetna mekanismer kan påverka en persons tankar och känslor. Det är där kulturupplevelser har visat sig betydelsefulla. Genom att aktivera hjärnan med lustfyllda intryck, retas nervcellerna och nya synapser uppstår."

Förvirring och fritt fall

Att närma sig skolan för att skriva om den innebär att få den från nyhetsförmedlingen hämtade bilden av en svensk skola i förvirring och fritt fall bekräftad. Det som möter är kaos, förtvivalade lärare och en brist på relevanta fakta och statistik.

Det har florerat en uppfattning om att det estetiska programmet är en nödlösning för att skoltrötta ska klara av skolan. Det hävdas också att det är svårt att få jobb för de som gått estetiskt program. Å andra sidan, hur många får i dag jobb direkt efter en gymnasieutbildning? Och kanske får de unga som lyckas ta sig igenom skolan utan att få sin kreativitet dödad på lång sikt en bättre chans att klara sig i livet i ett samhälle där man kan behöva både ta egna initiativ och själv skapa sig en framtid.

Det är som med bantning och mobbning. Dubbelmoral. Alla ska vara smala men det görs intensiv propaganda för ätande, skräpmat, godis och kaloristinna måltider. Mobbning motarbetas officiellt samtidigt som regelrätt mobbning utövas i populära tv-program som Fångarna på fortet, Farmen och Idol samt i våldsfilm och våldspornografi. Konstnärliga aktiviteter är enligt forskare och beprövad erfarenhet nyttiga, hälsobringande och utvecklande både för unga och gamla men samtidigt motarbetas estetiska ämnen i gymnasieskolan av ett strikt marknadsorienterat nyttotänkande.

Samtidigt spelar kultur och konstnärlig kreativitet en allt större roll i samhället. Överallt, särskilt i media och i populärkultur, möter dagens unga konstnärliga uttryck i form av musik, bild, dans, skådespeleri, berättelser, design, mode, film, underhållning. Att då ta ifrån dem möjligheten att själva lära sig att använda dessa uttryck är att lämna ut dem till vargarna.

Text: Karin Kämsby
Volym 2014-01-20